

رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

از احكام روزه

فارسی

فارسي

من أحكام الصيام

ح) جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات ، ١٤٤٦ هـ

جمعية خدمة المحتوى الإسلامي
من أحكام الصيام - فارسي. / جمعية خدمة المحتوى الإسلامي -
ط١. -. الرياض ، ١٤٤٦ هـ
١٦ ص ؛ ..سم

رقم الإيداع: ١٤٤٦/١٥٥٥٠
ردمك: ٩٧٨-٦٠٣-٨٥٢٤-٥٢-٧

من أحكام الصيام

از احكام روزه

بسم الله الرحمن الرحيم

مبحث اول: معنای روزه، و وجوب روزه رمضان

نخست: معنای روزه:

«الصَّيَامُ» یعنی: دست نگه داشتن از باطل کننده ها [ی روزه] از طلوع فجر تا غروب خورشید به قصد عبادت الله تعالی.

دوماً: وجوب روزه رمضان:

روزه رمضان یکی از ارکان اسلام است که دین مسلمان بدون آن برپا نمی گردد. و روزه فریضه‌ای بر تمام امت‌ها است، هرچند که کیفیت و زمان آن متفاوت باشد؛ چنانکه الله تعالی می فرماید:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ

مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿۱۸۳﴾ [بقره: ۱۸۳]، یعنی: (ای کسانی

که ایمان آورده‌اید، روزه بر شما واجب شده است همان گونه که بر

کسانی که پیش از شما بودند [نیز] واجب شده بود؛ باشد که پرهیزگار

شوید.) و (کُتِبَ) به معنای «فرض شده» است.

کتاب و سنت و اجماع بر وجوب آن دلالت دارند.

اما در کتاب: به دلیل این سخن حق تعالی که:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٨٣﴾ أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ...﴾ [البقرة: ۱۸۳ -

۱۸۴]، یعنی: (ای کسانی که ایمان آورده‌اید، روزه بر شما واجب شده است همان گونه که بر کسانی که پیش از شما بودند [نیز] واجب شده بود؛ باشد که پرهیزگار شوید * روزهایی معین).

و اما از سنت: پیامبر صلی الله علیه وسلم می‌فرماید: «اسلام بر پنج [پایه] بنا شده است: گواهی دادن به اینکه معبودی [به حق] جز الله نیست، و اینکه محمد فرستاده الله است، و برپا داشتن نماز، و دادن زکات، و روزه رمضان، و حج خانه [کعبه]».^(۱)

و اما اجماع: مسلمانان بر وجوب روزه آن اجماع کرده‌اند، و کسی که وجوب روزه آن را انکار کند، کافر است.

(۱) متفق علیه، روایت بخاری به شماره ۸ (۱۱/۱) و مسلم به شماره ۱۶ (۳۴/۱).

مبحث دوم: فضیلت های ماه رمضان

این ماه بزرگ مزیت ها و فضیلت های بسیار بزرگی دارد که آن را از سایر ماه ها متمایز می کند، از جمله:

۱) نزول قرآن کریم در آن، همان طور که الله تعالی می فرماید: ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ...﴾ [البقرة: ۱۸۵]، یعنی: (ماه رمضان، [ماهی] است که قرآن در آن نازل شده است).

۲) در این ماه درهای بهشت گشوده می شود؛ زیرا اعمال صالح در آن فراوان است.

۳) بسته شدن درهای آتش در این ماه؛ زیرا که گناهان کمتر می شود. و این در سخن پیامبر صلی الله علیه وسلم آمده است: «چون رمضان آید درهای بهشت گشوده می شود، و درهای دوزخ بسته می شود، و شیاطین به زنجیر کشیده می شوند».^(۱)

۴) و از فضائل این ماه این است که: رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند: «هیچ کار نیکی نیست که فرزند آدم انجام دهد مگر اینکه

(۱) متفق علیه، به روایت بخاری (۱۸۹۸) و مسلم (۱۰۷۹).

برای او ده نیکی تا هفتصد برابر نوشته می‌شود، الله فرمود: مگر روزه که برای من است و من پاداش آن را می‌دهم، او شهوت و غذایش را برای من ترک می‌کند، روزه سپر است و برای روزه‌دار دو شادی است: شادی هنگام افطار و شادی هنگام ملاقات پروردگارش، و بوی دهان روزه‌دار نزد الله از بوی مشک خوش‌تر است».^(۱) چند برابر شدن روزه به عدد محدود نمی‌شود.

(۵) اخلاص در روزه بیشتر از سایر عبادات است؛ زیرا که می‌فرماید: «شهوتش و غذایش و نوشیدنی اش را برای من ترک می‌کند».^(۲)

(۶) خداوند برای روزه‌داران دری از درهای بهشت به نام رِیّان اختصاص داده است که جز آنان کسی از آن وارد نمی‌شود.

(۷) اینکه برای روزه‌دار دعایی مستجاب است؛ به دلیل سخن پیامبر صلی الله علیه وسلم که فرمودند: «برای روزه‌دار هنگام افطار دعایی است که رد نمی‌شود».^(۳)

(۱) به روایت نسائی در الکبری (۲۵۳۶) (۱۳۱/۳).

(۲) تخریج پیشین را ببینید.

(۳) به روایت ابن ماجه به شماره ۱۷۵۳ (۷۷۵/۱).

۸) و رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمودند: «هر کسی ماه رمضان را از روی ایمان و برای کسب پاداش آن روزه بگیرد، گناهان گذشته‌اش بخشیده می‌شوند».^(۱)

پس بر مسلمان لازم است که رمضان را از روی ایمان و به امید اجر و پاداش روزه بگیرد تا به مغفرت و آمرزش گناهان دست یابد.

مبحث سوم: آنچه که ورود ماه رمضان به وسیله آن ثابت می‌شود

آغاز ماه رمضان با یکی از دو امر ثابت می‌شود:

۱) به رویت هلالش؛ به دلیل این فرموده پیامبر صلی الله علیه وسلم: «چون هلال را دیدید روزه بگیرید و چون آن را دیدید افطار کنید، و اگر بر شما پنهان ماند مقدارش را [سی روز] در نظر بگیرید»،^(۲) و همچنین می‌فرماید: «تا هلال را نبینید روزه نگیرید و تا آن را نبینید افطار نکنید».^(۳)

(۱) متفق علیه، روایت بخاری به شماره ۳۸ (۱۶/۱) و مسلم به شماره ۷۶۰ (۵۲۳/۱).

(۲) روایت امام احمد در مسند به شماره ۶۳۲۳ (۴۰۲/۱۰) و نسائی در الکبری به شماره ۲۴۴۶ (۱۰۲/۳).

(۳) متفق علیه، به روایت بخاری (۱۹۰۶) و مسلم (۱۰۸۰).

پس اگر هلال را ندیدند؛

۲) تعداد سی روز شعبان را کامل کنند؛ زیرا پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: «ماه بیست و نه شب است، پس روزه نگیرید تا آن را ببینید، و اگر بر شما پنهان ماند، تعداد را سی روز کامل نمایید».^(۱)

مبحث چهارم: نیت در روزه

نیت شرط صحت هر عمل است و باید نیت روزه رمضان را از شب داشته باشد؛ به دلیل این سخن پیامبر صلی الله علیه وسلم که: «کسی که نیت روزه را پیش از فجر نکرده باشد، روزه ای برای او نیست».^(۲)

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله می گوید: «هر کس بداند که فردا از رمضان است و قصد روزه گرفتن دارد، نیت روزه کرده است، چه نیت را به زبان بیاورد یا نیاورد، و این عمل عموم مسلمانان است که همه نیت روزه می کنند».^(۳)

(۱) متفق علیه، به روایت بخاری به شماره ۱۹۰۷ (۲۷/۳) و مسلم به شماره ۱۰۸۱ (۷۶۲/۲).

(۲) روایت نسائی در الکبری به شماره ۲۶۵۲ (۱۷۰/۳).

(۳) الفتاوی الکبری (۲/ ۴۶۹).

مبحث پنجم: روزه بر چه کسی واجب است؟

روزه بر هر مسلمان بالغ و عاقل واجب است.

اگر سالم و مقیم بود: ادای آن بر او واجب است. و اگر بیمار بود: قضای آن بر او واجب است.

و اگر سالم و مسافر باشد: می تواند میان روزه و افطار یکی را انتخاب کند، و افطار بهتر است.

پس روزه بر کافر واجب نیست و از او پذیرفته نمی شود، اگر در اثنای ماه توبه کند، باقی مانده را روزه بگیرد و قضای آنچه در حال کفر گذشته بر او لازم نیست.

روزه بر کودک واجب نیست، اما از کودک ممیز (که قدرت تشخیص خوب و بد را دارد) پذیرفته می شود و برای او به عنوان نافله محسوب می شود.

روزه بر دیوانه واجب نیست، و اگر در حال جنون روزه بگیرد، صحیح نیست؛ زیرا نیت ندارد.

مبحث ششم: چه کسی از روزه گرفتن معذور است؟

عذر ترک روزه در ماه رمضان:

(۱) بیماری که روزه برایش دشوار باشد، مستحب است که افطار کند.

(۲) مسافری که رمضان بر او وارد شده در حالی که در سفر است یا در طول ماه سفری را آغاز کرده که مسافت آن هشتاد کیلومتر یا بیشتر است.

(۳) روزه گرفتن بر زنی که در حال عادت ماهیانه است یا به علت زایمان خون نفاس از او جاری است در مدت حیض و نفاس حرام است؛ به دلیل حدیث عایشه رضی الله عنها که می فرماید: «ما دچار آن می شدیم و دستور به قضای روزه می شدیم اما دستور نمی دادند که قضای نماز را به جا آوریم».^(۱)

(۴) بیماری که به بیماری مزمن مبتلاست و امیدی به بهبودی او نیست و به دلیل این بیماری هیچ گاه نمی تواند روزه بگیرد، چنین کسی روزه

(۱) روایت مسلم در صحیحش به شماره ۳۳۵ (۲۶۵/۱).

نمی‌گیرد و در ازای هر روز به یک بینوا نصف صاع گندم یا غیر آن را غذا می‌دهد و لازم نیست قضای آن روزه‌ها را به‌جای آورد.

(۵) پیر فرتوتی که توان روزه داری ندارد، چنین کسی روزه نمی‌گیرد و در ازای هر روز به یک مسکین غذا می‌دهد و لازم نیست قضای آن روزه‌ها را به‌جای آورد.

(۶) زن باردار (حامله) و شیردهنده اگر از ضرر روزه بر خود یا فرزندشان بیم داشته باشند، روزه نمی‌گیرند و سپس قضای آن را به‌جا می‌آورند. اما اگر افطارشان فقط به دلیل ترس بر فرزندشان باشد، قضای آن را به‌جا می‌آورند و به‌جای هر روز به یک بینوا غذا می‌دهند.

مبحث هفتم: باطل‌کننده‌های روزه

(۱) همبستری:

هرگاه در روز رمضان همبستری کند، روزه‌اش باطل می‌شود و لازم است که بقیه روز را امساک کند، و بر او واجب است که توبه و استغفار کند، و آن روزی که همبستری کرده را قضا کند، و بر او کفاره واجب است، یعنی: آزاد کردن برده، و اگر نیافت، دو ماه پی در پی روزه

بگیرد، و اگر نتوانست که دو ماه پی در پی روزه بگیرد، به شصت بینوا غذا دهد، به هر بینوا نصف صاع از گندم یا غیر آنچه که غذای آن سرزمین باشد.

(۲) انزال منی به سبب بوسه یا آمیزش جنسی یا استمناء یا تکرار نگاه: پس اگر روزه‌دار به دلیل یکی از این اسباب منی از او خارج شود، روزه‌اش باطل می‌شود و باید امساک کند و قضای آن روز را به جا آورد، و کفاره‌ای بر او نیست، اما بر او واجب است که توبه کند و پشیمان شود و استغفار نماید و از چیزهای تحریک‌کننده شهوت دوری کند؛ زیرا او در عبادتی بزرگ است.

(۳) خوردن و نوشیدن به صورت عمدی.

(۴) خارج کردن خون از روزه‌دار با حجامت یا فصد یا کشیدن خون برای اهدای آن.

و دلیل این ممنوعیت سخن پیامبر ﷺ درباره حجامت است که

می‌فرماید: «حجامت کننده و حجامت شونده روزه شان باطل شده است».^(۱)

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله می‌گوید: و قول به اینکه حجامت روزه را باطل می‌کند، نظر بیشتر فقهای حدیث است؛ مانند احمد بن حنبل، اسحاق بن راهویه، ابن خزیمه، ابن منذر و دیگران.^(۲)

اما خروج خون بدون قصد از روزه دار مانند خون دماغ، خون جراح، کشیدن دندان و مانند آن بر روزه اثری ندارد.

(۵) استفراغ:

که منظور از آن، استخراج عمدی غذا یا نوشیدنی از معده از طریق دهان است، اما اگر استفراغ بر او غلبه کند و بدون اختیارش خارج شود، بر روزه اش تأثیری ندارد؛ به دلیل فرمایش پیامبر صلی الله علیه وسلم: «هر آنکه استفراغش بر او غالب شد (بدون اراده اش خارج شد) قضا ندارد، اما آنکه به عمد استفراغ کرد، روزه اش را قضا کند».^(۳) و معنای

(۱) به روایت بخاری (۱۹۳۷) و احمد در مسندش (۲۶۲۱۷).

(۲) مجموع الفتاوی (۲۵/۲۵۲).

(۳) روایت امام احمد در مسند به شماره ۱۰۴۶۳ (۲۸۳/۱۶) و ترمذی در الجامع الکبیر به شماره ۷۲۰ (۹۱/۲).

ذَرَعَه یعنی: بر او غالب شد.

مبحث هشتم: مستحبات روزه

(۱) سحری؛ به دلیل حدیث انس بن مالک رضی الله عنه که می‌گوید: پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: «سحری بخورید زیرا در سحری برکت است».^(۱)

(۲) تاخیر در سحری؛ مادامی که بیم طلوع فجر نباشد.

(۳) زود افطار کردن هنگام اطمینان از غروب خورشید. پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: «همچنان امت من در خیر به سر می‌برند، مادامی که سحری را به تأخیر اندازند و در افطار عجله کنند».^(۲)

(۴) مستحب است که افطار با رطب باشد، و اگر نیافت با خرما، و اگر نیافت با آب؛ به دلیل این گفته انس رضی الله عنه: «رسول الله صلی الله علیه وسلم روزه‌اش را با چند رطب باز می‌کردند قبل از اینکه نماز بخوانند، و اگر رطب نبود، با چند خرما، و اگر خرما نبود، چند جرعه

(۱) متفق علیه، به روایت بخاری (۱۹۲۳) و مسلم (۱۰۹۵).

(۲) به روایت احمد در مسند به شماره ۱۲۵۰۷ (۳۹۹/۳۵).

آب می نوشیدند».^(۱)

۵) مستحب است که روزه دار در هنگام افطار هر دعایی که دوست دارد بگوید، پیامبر صلی الله علیه وسلم فرموده اند: «برای روزه دار هنگام افطار دعایی است که رد نمی شود».^(۲)

۶) زیاد انجام دادن انواع عبادت ها؛ مانند قرائت قرآن، و ذکر خداوند، و قیام شب، و نماز تراویح، و سنت های راتبه، و صدقه، و بذل و بخشش در راه خیر؛ زیرا نیکی ها، بدی ها را از بین می برند.

مبحث نهم: توضیحات

بر روزه دار واجب است که از دروغ و غیبت و دشنام اجتناب کند، و اگر کسی او را دشنام داد یا ناسزا گفت، بگوید: من روزه دارم.

پیامبر صلی الله علیه وسلم می فرماید: «روزه سپر است، پس [روزه دار] نه کارهای زشت کند و نه از روی نادانی کاری کند و اگر کسی با او درگیر شد یا به او دشنام داد، دو بار بگوید: من روزه دارم».^(۳)

(۱) روایت ابو داود به شماره ۲۳۵۶ (۳۰۶/۲).

(۲) روایت ابن ماجه به شماره ۱۷۵۳ (۷۷۵/۱).

(۳) روایت بخاری به شماره ۱۸۹۴ (۲۴/۳).

از جمله اموری که روزه دار از آن نهی شده، مبالغه در مضمضه و استنشاق است؛ زیرا ممکن است آب به شکمش وارد شود.^(۱)

پیامبر صلی الله علیه وسلم می فرماید: «و در استنشاق مبالغه کن مگر اینکه روزه باشی».^(۲)

مسواک زدن بر روزه تأثیری ندارد، بلکه بر اساس قول صحیح علما برای روزه دار و غیر روزه دار در اول و آخر روز مستحب و مورد تشویق است.

مبحث دهم: قضای رمضان

کسی که در رمضان به دلیل مباحی مانند عذرهای شرعی که روزه نگرفتن را مباح می کنند، یا به دلیلی حرام مانند کسی که روزه اش را با همبستری یا غیر آن باطل کرده، باید قضایش را به جا آورد؛ چنانکه الله تعالی می فرماید: (...فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ...) [البقرة: ۱۸۴]، یعنی: (تعدادی از روزهای دیگر را [به جایش روزه می شود]).

(۱) مضمضه یعنی چرخاندن آب در دهان و سپس خارج کردن آن، و استنشاق یعنی چرخاندن آب در بینی و خارج کردن آن.

(۲) روایت ابو داود به شماره ۲۳۶۶ (۳۰۸/۲) و ترمذی در الجامع الکبیر به شماره ۷۸۸ (۱۴۷/۲).

و مستحب است که در قضا شتاب کند تا وظیفه خود را ادا کرده باشد، و مستحب است که قضا پیوسته باشد؛ زیرا قضا حکایت از اداء دارد، و تأخیر برای او جایز است؛ زیرا وقت قضا باز و گسترده است.

همچنین جایز است که آن را به صورت جداگانه قضا کند، اما اگر تعداد باقیمانده ماه شعبان به اندازه روزهای قضای او باشد، به اجماع واجب است که پی در پی قضا کند؛ به دلیل تنگی وقت، و جایز نیست که آن را بدون عذر به بعد از رمضان دیگر بیاندازد.

پس کسی که قضای روزه را پس از رمضان بعدی به تأخیر انداخت، دو حالت دارد:

[حالت اول:] وقتی به دلیل عذر شرعی مانند ادامه بیماری تا رمضان بعدی به تأخیر بیاندازد، پس بر او فقط قضای آن لازم است.

[حالت دوم:] وقتی آن را بدون عذر به تأخیر بیاندازد، در این صورت همراه با قضا باید برای هر روز به اندازه نصف صاع از غذای رایج آنجا به یک مسکین دهد.

گرفتن روزه سنت برای کسی که روزه قضا دارد: کسی که قضای روزه‌ای از رمضان بر گردن اوست، بهتر است ابتدا آن را پیش از روزه نافله به جا آورد، اما اگر روزه نفل، زمانی محدود دارد مانند روزه عرفه و عاشورا، می‌تواند آن‌ها را پیش از قضا به جا آورد؛ زیرا زمان قضا گسترده است، اما عاشورا و عرفه از دست می‌روند. اما شش روز شوال را جز پس از قضا نمی‌تواند روزه بگیرد.

و این چیزی است که جمع آوری آن میسر شد، و درود و سلام بسیار
الله بر پیامبرمان محمد و بر آل و اصحابش باد.

***

فهرست

- مبحث اول: معنی روزه، و وجوب روزه رمضان ۳
- مبحث دوم: فضیلت های ماه رمضان ۵
- مبحث سوم: آنچه که ورود ماه رمضان به وسیله آن ثابت می شود ... ۷
- مبحث چهارم: نیت در روزه ۷
- مبحث پنجم: روزه بر چه کسی واجب است؟ ۸
- مبحث ششم: چه کسی از روزه گرفتن معذور است؟ ۸
- مبحث هفتم: باطل کننده های روزه ۱۰
- مبحث هشتم: مستحبات روزه ۱۲
- مبحث نهم: توضیحات ۱۳
- مبحث دهم: قضای رمضان ۱۴

رسالة الحرمين

پیام الحرمين

محتوای راهنما برای زیارت کنندگان مسجدالحرام و مسجدالنبی به زبانهای مختلف

978-603-8524-52-7